

Vesijätön omistuksesta II

Markku Markkula

Vesijättö on – kuten yleisesti tiedetään – maa-alueeksi muuttunutta entistä vesialuetta. Rannikoiden maankohoaminen on tärkeä vesijätöjen aiheuttaja maassamme. Aikaisemmin vesijättöjä syntyi myös järvenlaskujen myötä. Kiinteistöjärjestelmän selvytyden kannalta vesijätöt saattavat olla ongelmallisia, sillä maatumisen seurauksena syntynyt uusi maatilus ei suinkaan kuulu viereiseen rantakiinteistöön, vaan se kuuluu vesialueen omistajalle, joka useissa tapauksissa on isojaossa olleen kylän osakaskunta. Tämä kirjoitus käsittelee vesijättöteemaa eri kannalta kuin kirjoittajan aikaisempi kirjoitus vesijätön omistuksesta, joka julkaistiin *Maankäyttö*-lehden numerossa 2/1999, ja jossa oli kysymys yhteisen vesijätön osakastilojen määräytymisestä ennakkoratkaisun KKO 1998:31 sisältämä oikeusohje huomioon ottaen. Nyt on tarkoituksenani selvittää oikeuskäytännön perusteella ennen muuta sitä, minkä tyyppiin alueisiin 1.1.1997 voimaan tulleen kiinteistönmuodostamislain (KML) vesijätön jakoa ja vesijätön lunastusta koskevia säännöksiä on sovellettava.

Lähtökohtaisesti Suomen nykyinen

maa-alue kokonaisuudessaan voidaan katsoa vesijättömaaksi. Tämän mukaan koko Suomi on jossain historiansa vaiheessa ollut veden peittämä, kunnes vesialueen muuttuminen maaksi on alkanut tapahtua. Kuitenkin merkitystä Suomen nykyisen kiinteistönmuodostamislainsäädännön vesijättöjä koskevien säännösten soveltamisen kannalta on ainoastaan niillä maa-alueilla, jotka ovat muuttuneet vesialueista maa-alueiksi 1700-luvun puolivälin jälkeen aloitetun suuren maareformin, isojaon, jälkeen. Isojaossa ollut maa on katsottu ns. vanhaksi maaksi, johon myöhemmän lainsäädännön vesijättöjä koskevia säännöksiä ei voida soveltaa. Vesijättöjä koskevat lainsäädännökset ovat liittyneet lähinnä niiden jakamiseen tai lunastamiseen. Vuoden 1996 loppuun asti voimassa olleen jakolain 4 luvussa (604/1951) oli vielä säännöksiä vesijätön jaosta. Nykyinen KML:n 13 luku on korvannut nämä säännökset yhteisen alueen jakoa koskevilla säännöksillä. Nykyisin yhteistä maa-alueita koskevia jakosäännöksiä sovelletaan sekä vesijättöihin että muihin yhteisiin maa-alueisiin. Jakotoimitusta koskevien KML:n 13 luvun säännösten so-

veltamisen kannalta ei siten enää näyttäisi olevan niin suurta merkitystä kuin jakolain aikaan sillä seikalla, onko jaon kohteena yhteinen vesijättö tai jokin muu yhteinen maa-alue (vrt. yhteisen alueen jaon edellytyksiä koskeva ennakkoratkaisu KKO 2001:15, jossa jaon kohteena oli yli 100 ha:n vesijättö).

Sen sijaan kun kysymys on alueen *lunastamisesta* kiinteistöön, KML 60 §:ssä on erityissäännös, joka koskee nimenomaisesti vesijätön lunastamista siihen rajoittuvaan kiinteistöön. Säännöksen mukaan kiinteistön kohdalla oleva yhteinen vesijättö tai kiinteistön muodostamisen jälkeen syntynyt yksityinen vesijättö saadaan lunastaa sanottuun kiinteistöön, jos vesijättö vaikeuttaa huomattavasti lunastavan kiinteistön käyttämistä tai vesijättöä voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää vain lunastavan kiinteistön yhteydessä, ja jollei asiaa voida korjata KML 64 §:n mukaisella tilusvaihdolla. KML 60 §:n lunastussäännöksen soveltamisen kannalta on oleellista selvittää, että se alue, jonka lunastamiseen sanottua säännöstä sovelletaan, on katsottava KML:ssä tarkoitetuksi vesijättöksi. KML 61 § puolestaan koskee muun

yhteisen maa-alueen kuin vesijätön (tai yhteismetsän) lunastusta. Viimeksi mainittu säännös on sisällöltään hyvin samansisältöinen kuin KML 60 §. Näkyvänerona on kuitenkin se, että KML 60 §:n nojalla voidaan lunastaa myös vain osa vesijättöä, joka voi olla joko yhteistä tai yksityistä taikka erillistä vesijättöä, kun taas KML 61 §:n soveltaminen näyttäisi säännöksen sanamuodon perusteella edellyttävän koko yhteisen maa-alueen lunastamista.

Isojaon merkityksestä

Isojako koski useimmiten rekisterikylän kaikkien maatilusten jakamista kylään vanhastaan kuuluneiden talojen kesken. Rantaan rajoittuvan kylän kohdalla ollut vesialue jäi pääsääntöisesti jakamatta eli kylän talojen yhteiseksi. Vesialueen ja isojaossa olleen maa-alueen ("vanhan maan") rajaa ei isojaossa eikä myöhemminkään ole rajankäynnillä määrätty kuin vain poikkeuksellisesti. Maan koaamisen tai järvenlaskun taikka esim. täyttämisen kautta kylän yhteisestä vesialueesta isojaon jälkeen syntynyt uusi maa-alue eli vesijättö kuuluu vuoden 1734 lain maakaaren 12 luvun 4 §:stä seuraten vesialueen osakastaloille kyläosuuksien (eli manttaalien) mukaan. Poikkeuksena tästä ovat ns. erilliset vesijätöt, joita tässä kirjoituksessa ei käsitellä.

Edellisessä kappaleessa tarkoitettua maankohoamisilmiön seurauksena syntyneitä maatumaa-alueita, joka on yhteisen vesijätön tavallisin tapaus, lunastettaessa sovelletaan KML 60 §:ää. Vesijättömaan ulottuvuus määräytyy tällöin nykyisen keskivedenkorkeuden (MW) mukaisen rantaviivan ja isojaon aikaisen "vanhan" rantaviivan mukaan. (Esim. KKO 1939 II 287 ja 1974 II 88.) Viimeksi mainittu vanha rantaviiva on tavallisimmin todettavissa maalla maastomerkinen (esim. rantavallin) tai kasvillisuuden perusteella.

Isojaon järjestelyn tai uusjaon merkityksestä

Isojaon jälkeen on koko rekisterikylää voinut koskea uusi ns. perusjako, jota vanhemmassa kiinteistönmuodostamislainsäädännössä (esim. MO 1848) kutsuttiin isojaonjärjestelyksi sekä vuoden 1916 AJ:ssa jo uusjaoksi. Uusjaon "perustapauksessa" koko vanhan isojaon jakokunnan maatilukset on mitattu ja jaettu uudelleen talojen (ja tilojen) kesken. Uusjaon kartta on tehty sen rantaviivan mukaan, jota on pidettävä keskiveden-

korkeuden mukaisena uusjaon kartoitus-hetkellä. Siten pääsääntönä (vrt. kuitenkin KKO 1926 II 35 ja KKO 21.10.1992 nro 3681) on, että isojaon ja uusjaon välisenä aikana syntynyt vesijättö on isojaon järjestelyssä tai uusjaossa jaettu taloille ja on näin muuttunut ns. vanhaksi maaksi.

Jos siis kylässä on tehty uusjako isojaon jälkeen, on KML 60 §:ää sovellettaessa vesijättönä pidettävä uusjaon toimittamisen jälkeensä syntynyttä vesijättöä. Samoin jaettaessa tällaista aluetta KML 13 luvun säännösten mukaan määräytyy jaettava alue nykyisen keskivedenkorkeuden (MW) mukaisen rantaviivan ja uusjaon aikaisen rantaviivan mukaan. Näiden kahden rantaviivan välinen alue on vesijättöä.

Isojaon täydennystoimituksen merkitys vesijätön omistuksen kannalta

Isojaon täydentämisessä on ollut kysymys jo toimitetun kylän perusjaon täydentämisestä joiltain osin. Isojaossa on saattanut jäädä jakamatta alueita, jotka sittemmin on havaittu tarkoituksenmukaiseksi jakaa osakastalojen ja tilojen kesken. Tällaisia alueita voivat olla esim. yhteiseksi jääneet saaret, yhteiset siko-piirit tai yhteiset sotilastorpat. Pääsääntönä on, että täydennystoimitus ei ole koskenut kylän kaikkia tiluksia. Tästä seuraa, että isojaon järjestelytoimituksella ei usein ole merkitystä kylän vesijätöjen omistuksen kannalta.

Ennakkoratkaisussa KKO 1986 II 7 oli kysymys siitä, onko isojaon jälkeen syntynyt Pattijoen kunnan (nykyisin Raahen) Olkijoen kylän vesijättö katsottava jaetuksi kylän talojen kesken 24.11.1874 vahvistetussa isojaon täydennystoimituksessa. Toimituksen 23.5.1867 pöytäkirjassa kokouksessa oli nimenomaisesti käsitelty Olkijoen kylään rajoittuvien laajojen Perämeren vesijätöjen jakamista. Vaikkei esim. vesijättötiluksia ollut toimituksen jakokirjassa lueteltu, katsoi korkein oikeus kysymyksessä olevassa tapauksessa vesijätöjen kuitenkin tulleen jaetuiksi kylän talojen kesken.

Pidän edellisessä kappaleessa esitetyn ennakkotapauksen tilannetta kuitenkin poikkeuksena pääsäännöstä. Olkijoen naapurikylän Pattijoen 6.12.1785 vahvistetussa peltojen isojaossa jäivät kylän vesialueet jakamatta. Pattijoen jakokunnan isojaon täydentämistoimitus vahvistettiin 25.11.1879. Tässä toimituksessa oli isojaon jälkeen syntyneiden vesijätöjen osalta 22.5.1867 kokouksessa osa-

kasten kesken sovittu, että viereiset talot saavat nauttia tilustensa kohdalla olevia vesijättöjä. Täydentämistoimituksessa vesijätöt oli kartoitettu, mutta niiden pinta-aloja ei ollut sisällytetty osakastalojen maarekisteripinta-aloihin. KKO:n ratkaisulla 21.6.1993 nro 2141 vahvistettiin, että talojen nautinnassa olleet vesijätöt kuuluvat yhteisinä Pattijoen jakokunnalle eivätkä niitä nauttineille taloille.

Katson, että jälkimmäinen Raahen Pattijoen kylän vesijättöä koskeva tapaus on isojaon täydennystoimituksia koskevan pääsäännön mukainen, jos tarkastellaan vesijätöjen omistusta. Isojaon jälkeen syntyneitä vesijättöjä ei ole katsottava jaetuiksi isojaon täydennystoimituksessa ellei asiasta ole nimenomaan toimituksessa sovittu. Se seikka, että viereiset talot ovat jollain oikeusperusteella tai perusteetta nauttineet kohdallaan olevia vesijättöjä, ei perusta taloille omistusoikeutta vesijättöihin.

Vesijätön jaon merkitys

Vesijätön jaossa kylän (isojaon jakokunnan) kaikki vesijätöt ovat olleet jaon kohteena. Perinteisessä vesijätön jaossa vesijätöt jaettiin manttaalin mukaan, mikä käytännössä merkitsi joskus sitä, että vesijättö saattoi jaon jälkeen kuulua eri kiinteistöön kuin siihen, joka sijaitsee vesijätön kohdalla isojaon aikaisella rantaviivalla. Vesijätön jakoja on voitu tehdä vuosikymmenten kuluessa samassa jakokunnassa useampia, etenkin jos maankohoaminen alueella on nopeaa. Myöhemmin jaettu vesijättö on voinut tulla jaossa eri tilalle kuin edellisessä jaossa jaettu vesijättörengas. Tällaisista "vuosirengasvesijätöistä" on tietääkseni käytännön esimerkkejä ainakin Merenkurkun alueella, jossa maankohoaminen on nopeaa ja vesijätön jakoja on voitu tehdä samassa jakokunnassa useampia.

Edellisessä kappaleessa mainituissa tilanteissa kiinteistöjärjestelmän selvyys monesti edellyttää tilanteen korjaamista vesijätön lunastustoimituksella, joka kohdistuu yksityiseen vesijättöön. Yksityiseen vesijättöön liittyvää lunastusongelmaa koskee KKO 1994:28: Korpilahden kunnan Putkilahden kylässä vesijätönä voitiin lunastaa vuonna 1861 vahvistetussa vesijätön jaossa tilalle jaettu vesijättö, joka oli ollut mukana tilalla myöhemmin suoritetuissa halkomis- ja lohkomistoimituksissa.

Kun vesijätön jako on myöhemmin tullut mahdolliseksi tehdä paitsi perinteisenä manttaalijakona myös lunastusmenettelyllä, on kapeat vesijättökaistat pystytty jakamaan rahakorvausta vastaan

vesijättöihin rajoittuviin kiinteistöihin, vaikkei näillä olisikaan manttaaliosuutta jaettavaan vesijättöön. Tällä tavoin lunastettua vesijättöä, kuten myös jakolain 243 §:n tai KML 60 §:n mukaan lunastettua vesijättöä, on toimituksen jälkeen pidettävä ns. vanhana maana, johon ei enää voida kohdistaa uutta vesijättöön lunastustoimitusta.

Ennakkoratkaisu KKO 1991:108 koski tilannetta, jossa 9.4.1897 vahvistetussa vesijätön jaossa Porin Alakylässä oli erotettu alue kylän yhteisestä vesijätöstä osakkaiden yhteiseksi venevalkamaksi ja venehuoneen paikaksi. KKO:n mukaan kysymyksessä olevan yhteisen alueen jakamisessa ei voitu soveltaa vesijättöä koskevia jakosäännöksiä, vaan yhteisen maa-alueen jakosäännöksiä. Kuitenkin KKO perusteluissaan katsoi, että vesijätön lunastus (JL 243 §, KML 60 §) voi periaatteessa kohdistua jaossa ko. erityiseen tarkoitukseen erotettuun alueeseen (Vrt. KKO 1972 II 79), vaikkei aluetta voitukaan jakaa vesijättöönä.

Jos vesijätön jaon yhteydessä on tehty esim. kaislikon tai järvirehun jako, on oikeuskäytännössä katsottu, että kysymys on pelkän käyttöoikeuden jaon lisäksi myös itse vesijättötilusten alueellisesta jaosta (ks. KKO 1963 II 126). Erillisen kaislikon jaon on sitä vastoin katsottu tarkoittavan vain käyttöoikeuden jakoa, jolloin vesijätöt ovat jäänet yhteisiksi. Toisaalta ns. väliaikaiset jaot (provisoriska skiften), joita on aikaisemmin tehty, eivät merkitse omistusoikeuden lopullisista jakoa.

Pääsääntönä voidaan mielestäni esittää, että vesijätön omistusoikeuden jako merkitsee jaetun vesijätön muuttumista ns. vanhaksi maaksi. Viereiseen rantakiinteistöön liitettyä vesijättöä ei pääsääntöisesti voida uudestaan ottaa vesijätön jaon tai lunastuksen kohteeksi.

Entä kun yhteinen vesijättö on ilman oikeusperustetta luettu tilan tiluksiin halkomisessa tai lohkomisessa?

Maankohoamisilmiö koskee merenrantojen lisäksi myös sisäjärviä, joiden rannoille ilmiön johdosta muodostuu vähitellen vesijättöä, joskin hitaasti. Esim. Saimaan alueella maan kohoama on vain 2–3 mm/v, kun Merenkurkussa maa kohoaa jopa 1 cm/v. Siten Saimaan vesijätöt, jos niitä ylipäänsä on, ovat hyvin kapeita ja vähäpätöisiä. Sisäjärvien osalta on tavanomaista, että niihin on kohdistunut järvenlaskuja. Suurista järivistä esim. Päijännettä on laskettu 1830-lu-

vulla. Etelä-Savossa sijaitsevaa Puulavettä on laskettu vuosina 1830–1850, jolloin Kissakosken ja Viherinkosken kaimamisen vaikutuksesta vedenpinta on laskenut yli kaksi metriä. Pohjois-Karjalassa Höytiäisen vedenpinta oli 1850-luvulla laskenut hallitsemattomasti 9,5 metriä. Järven laskemiseen ryhtyminen oli perustunut lupaan, mutta laskua toteutettaessa vesi oli vuonna 1859 murtautunut padot ja oli virrannut Höytiäisen eteläpuoliseen kanavaan. Seurauksena oli, että maata paljastui järven rannoilta todella huomattavia määriä. Useimmissa rantaan rajoittuvissa kylissä kuten Kontiolahden Lehmossa isojako oli toimitettu ennen järvenlaskua (ks. KKO 31.1.1996 nro 345), minkä seurauksena alueella jouduttiin laajoihin vesijätön jakotoimituksiin tai erillisen vesijätön järjestelytoimituksiin.

Osittain se seikka, että vesijätöt ovat kuitenkin yleensä vähäarvoisia ja hyvin kapeita, etenkin itäisen Suomen järvi-alueella, on syynä, että isojaon jälkeisissä lohkomistoimituksissa on saatettu sisällyttää yhteistä vesijättöä rantaan lohkottuun lohkotilaan. Näin on voitu menetellä myös merenranta-alueilla. Myös vesistöissä, jossa vesijättöä on syntynyt järvenlaskun perusteella, on osittamistoimituksissa saatettu lukea yhteistä vesijättöä esim. halkomiskartoituksen yhteydessä jaettavaan kiinteistöön. Ennakkoratkaisu KKO 1973 II 16 koski Hirvensalmen Merrasmäen kylän Hatinen talon N:o 4 kohdalla olleita Puulaveden vesijättöjä, jotka vuonna 1860 oli halkomisessa luettu talon N:o 4 yksityisiin tiluksiin ilman, että piirirajankäyntiä jakamatonta vesijättöä vastaan suoritettiin. Halkomisessa vesijätöt oli jaettu talosta muodostettuihin tiloihin. KKO katsoi ennakkopäätöksessään, etteivät vesijätöt olleet tulleet kuulumaan halottavaan taloon ja siitä muodostuneisiin tiloihin. Pohjois-Savon Kiuruvedeltä on vastavaanlaista tilannetta koskeva ratkaisu KKO 10.10.1995 nro 4125, jossa 1970-luvulla tehdyissä lohkomisissa oli luettu rajankäyntiä suorittamatta rantakiinteistöihin Sulkavanjärven laskuluvalla vuonna 1922 syntyneitä vesijättöä. (Ks. myös KKO 10.10.1974 nro 1503 ja 6.7.1999 nro 1866.) Vesijättö voitiin lohkomistoimituksesta huolimatta ja toimitusta purkamatta lunastaa KML 60 §:n nojalla rantakiinteistöihin.

KKO:n edellä selostettujen ratkaisujen mukaan ilman jakokunnan yhteistä aluetta vastaan tehtyä rajankäyntiä tilaan halkomisessa tai lohkomisessa luettu yhteinen vesijättömaa ei ole tilan yksi-

tyinen tilus, ei edes vaikka tilusta olisi nautittu pitkäaikaisesti. Lisäksi voidaan todeta, että virheellisesti tehty lohkomisen (tai halkominen), jossa on sisällytetty kantatilan ulkopuolista yhteistä aluetta lohkotilaan, korjautuu yleensä vesijätön lunastustoimituksessa tai jaossa, jolloin rannassa olevaan tilaan jo kerran lohkotut tilukset lunastetaan jakokunnalta ja liitetään tilaan. Tällöin tilan pinta-ala tulee myös oikaista, kun rekisteröinti tehdään. Vaikka tilan pinta-ala ei kiinteistörekisterissä muutu, on lunastettuun alueeseen haettava lainhuuto.

Yksityisistä vesijätöistä

Paitsi edellä mainittuja perinteisessä vesijätön jaossa syntyneitä yksityisiä vesijättöjä (ks. em. KKO 1994:28 sekä KKO 1983 II 182) voidaan KML 60 §:n pääsäännön nojalla lunastaa myös sellaisia yksityisiä vesijättöjä, jotka ovat muodostuneet lunastavan kiinteistön muodostamisen jälkeen. Tätä säännöstä täydentää KML 293a §, jonka mukaan jos ennen 1.1.1997 muodostetun kiinteistön kohdalla on sellaista toisen kiinteistön yksityistä vesijättöä, joka on muodostunut yksityisestä vesialueesta ennen KML:n voimaantuloa, sovelletaan tällaisen vesijätön lunastamiseen, mitä KML 60 §:ssä säädetään vesijätön lunastamisesta siinäkin tapauksessa, että vesijätön kohdalla oleva kiinteistö on muodostettu vesijätön syntymisen jälkeen.

KML 293a §:ä säädettyäessä on otettu huomioon, että etenkin rannikkoalueilla (tai esim. Kymijoessa) on suoritettu paljon yhteisten vesialueiden jakoja. Maan nousema on aiheuttanut sen, että vesialuepalsta on muuttunut vesijätöksi, joka voi sijaita kokonaan toisen tilan kohdalla kuin se tila, joka omistaa vesijätön. Lainkohta mahdollistaa tällä tavoin syntyneen vesijätön lunastamisen viereiseen rantakiinteistöön, vaikka vesijättö olisi syntynyt ennen viereisen rantakiinteistön muodostamista. (Vrt. KKO 13.8.1980 nro 2692, KKO 5.6.1974 nro 929 sekä KKO 22.1.1981 nro 249.)

Keinotekoisesti (mutta ei järvenlaskuluvalla) syntynyt vesijättö

Se, että luonnollista tietä syntyneitä vesijättöä on kunnostettu esim. kohdalla olevan rantakiinteistön omistajan toimesta, ei ole este vesijätön lunastamiselle tai jakamiselle sekä liittämislle viereiseen kiinteistöön. Viereisen kiinteistön omistaja on usein ottanut hallintaansa kapean vesistön ja oman kiinteistönsä väli-

sen vesijätön ilman oikeusperustetta. Aluetta on saatettu kunnostaa ja sillä saattaa olla rakennuksiakin. Ongelmallisempi on tilanne, jos täyttötoimin tai muilla ihmisen toimenpiteillä on muutettu keskivedenkorkeuden mukaista rantaviivaa ja täyttämällä on syntynyt kokonaan uutta vesijättöä. Ennakkoratkaisun KKO 1990:101 mukaan 1940-luvulla kosken ruoppausmassoista vesialuetta täyttämällä syntynyt vesijättö Laukaan kunnassa voitiin lunastaa KML 60 §:n nojalla, kun lunastusta hakenut tilan omistaja ei ollut myötävaikuttanut vesijätön syntymiseen eikä vesijätön ollut väitetty syntyneen lainvastaisesti. (Ks. myös KKO 20.5.1991 nro 1649 ja 9.12.1992 nro 4195.) Kuitenkin esim. Mikkelissä 23.5.1996 annetun maa- ja metsäministeriön tuomion mukaan 1930-luvun alussa täytemaasta syntynyttä vesijättöä ei voitu lunastaa, koska maa- ja metsäministeriön päätöksellä alueelle ajettu täytemaa ei muuttanut alueen luonnetta vesialueena. KKO ei 5.2.1997 (päättös nro 463) myöntänyt ratkaisuun valituslupaa, jota Mikkelin kaupunki oli hakenut. (Ks. myös KKO 10.2.1994 nro 525.) Yleisesti voidaan lausua, että lunastamisen tarkoituksessa rakennettua uutta vesijättöä ei voida lunastaa.

Lopuksi

Vesijätöjen omistusta koskeva säännöstö Suomen kiinteistömuodostamislainsäädännössä on omintakeinen muihin EU-maihin verrattuna. Esim. Ruotsissa ei vastaavaa vesijätöjen lunastus- ja jakosäännöstöä ole lainkaan. Suomessa vesijätön kuulumista pääsääntöisesti vesialueen omistajalle, kunnes vesijättö lunastetaan tai jaetaan, voidaan kuitenkin perustella kyläjärjestelmään perustuvaan kiinteistöjärjestelmäämme liittyvillä syillä. Vesijätöjen omistamiseen liittyvät kysymykset näyttäisivät olevan hyvin etenkin maaseudun maanomistajien tiedossa. Kuitenkin joissain yksittäistapauksissa vesijätöjen omistuskysymykset jakokunnalle maksettavine lunastuskorvauksineen ovat osoittautuneet rantakiinteistöjen omistajille yllätykselliseksi, etenkin jos kiinteistöt ovat pitkäaikaisesti häiriöittä nauttineet viereisiä, mutta jakokunnan omistamia vesijätö-alueita.

**Kirjoittaja on maa- ja metsäministeriön
vastuutuomari,
Mikkelin käräjäoikeus, sähköposti
markku.markkula@om.fi.**

Paikkatietoalan yritys joutuu toimimaan jatkuvan muutoksen maailmassa. Miten menestyä Suomessa ja hakea kasvua ulkomailta? Kuinka löytää uusia paikkatietotuotteiden ja -järjestelmien käyttäjiä kuluttajista ja yrityksistä?

Jatkuvasti muuttuva eurooppalainen toimintaympäristömme asettaa tällä hetkellä kovat haasteet kaikille toimijoille. Uusien maiden liittyminen Euroopan unioniin tarjoaa yrityksille mahdollisuudet liiketoiminta-alueensa maantieteelliseen laajentamiseen. Kilpailu kansallisilla markkinoilla on kiristynyt vapaan kilpailun myötä. Toisaalta EU säätelee voimakkaasti erilaisilla direktiiveillä yritysten ja viranomaisten toimintaa ja sanktioiden uhalla säädöksiä on myös noudatettava. EU:n tulevaisuuden linjaukset, kansalliset tietoyhteiskuntavisiot ja entisestään kiristyvä taloudellinen tilanne raamittavat toimintaa. Julkisen hallinnon tavoitteena on tiukalla budjetilla tarjota olemassa olevien palvelujen lisäksi yhä laajemmat ja paremmat sähköiset palvelut kansalaisille ja viranomaisille. Yritykset hakevat kovassa markkinatilanteessa kilpailukykyä yritysfuusioilla ja kustannussäästöjä toimintojaan tehostamalla. Yksittäisten kuluttajien ostokäyttäytymistä on pitkällä aikavälillä vaikea ennakoida ja ihmiset toimivat eri maissa hyvinkin toisistaan poikkeavalla tavalla.

Asiakastarpeet ja kansainväliset standardit ohjaavat toimintaa

Myös suomalainen paikkatietoalan yritys joutuu toimimaan tässä jatkuvan muutoksen maailmassa. Miten menestyä Suomessa ja hakea kasvua ulkomailta? Kuinka löytää uusia paikkatietotuotteiden ja -järjestelmien käyttäjiä kuluttajista ja yrityksistä? Ensimmäisistä asiakastarpeet ja sen ohella kansainväliset standardit ja suuntaviivat ohjaavat yrityksen operatiivista ja kehitystoimintaa. Kilpailukykyä ylläpitää hyvä osaaminen ja mahdollisuus tarjota kustannusrakenteeltaan erilaisia paikkatietopalveluja. Vaikka olemme kovasti eurooppalaisia, on suomalaisten asiakkaiden saatava kansallisiin oloihin sopivat ratkaisut ja vas-

taavasti esimerkiksi saksalaisten omaan lainsäädäntöön ja toimintakulttuuriin räätälöidyt järjestelmät. Useassa maassa toimivan yrityksen, esim. kansainvälisen kuljetusyrityksen, on saatava Euroopan laajuinen kartta- ja tieaineisto sekä kansainvälinen sovellus käyttöön.

Hyöty irti valtavista kehitysinvestoinneista

Suomi on teknologiakehityksen testilaboratorio. Tutkimuksen ja tuotekehityksen painopisteenä ovat olleet mm. paikantaminen, kaukokartoitus ja mobiilit päätelaitteet. Nyt on otettava hyöty irti viime vuosien valtavista kehitysinvestoinneista eli on työn teon aika. Tästä on erityisen huolissaan Euroopan Avaruusjärjestö ESA, joka on rahoittanut kaukokartoitusinstrumenttien rakentamista. Ajantasaista kaukokartoitusaineistoa saadaan valtavat määrät, mutta sitä ei kaupallisesti hyödynnetä kuin marginaalisesti. Suomessa osataan tehdä loistavia paikkatietoihin perustuvia tuotteita ja palveluja. Valitettavasti nämä eivät myy itse itseään eurooppalaisilla markkinoilla. Kuten **Sari Murto** *Talouselämä*-lehdessä osuvasti totesi: "Makes on yhtä tärkeä kuin Tekes", eli tarvitaan valtava määrä oikeanlaista markkinointia ja myyntityötä kansainvälisen menestyksen saavuttamiseksi.

Suomalaisten paikkatietoalan yritysten yhteistyö kansainvälisissä tarjouskilpailuissa ei ole onnistunut. Yhteistyöstä paljon kyllä keskustellaan, mutta viime kädessä jokainen haluaa saada yksin projektit. Jokainen yritys joutuukin raivamaan tiensä kansainvälisille markkinoille omalla tavallaan yrityksen koosta riippuen: yksin tai yhdessä ulkomaisten yritysten kanssa. Mielestäni paras tuki kansainvälistymiseen onkin Suomessa tullut Tekesiltä ja julkishallinnon organisaatioilta, jotka ottavat yrityksiä mukaan EU-hankkeisiin ja auttavat verkostoitumisessa.